

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«РОЖИЩЕНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЛЬВІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА
БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С. З. ГЖИЦЬКОГО»**

Випускова циклова комісія ветеринарних дисциплін

ПОГОДЖУЮ

Заступник директора
з навчальної роботи

 Ольга НИЧИПОРУК

22 серпня 2024 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу

 Олександр ДАВИДЮК

22 серпня 2024 року

ПРОГРАМА

з освітнього компонента

Основи правознавства

Розробник	Вячеслав ШЕВЧУК
Галузь знань	21 Ветеринарія
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина
Освітньо-професійна програма	Ветеринарна медицина
Статус освітнього компонента	обов'язковий
Мова навчання	українська

Програма ОК «Основи правознавства» для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр спеціальності 211 Ветеринарна медицина, денної форми навчання складена на основі ОПІ 20 червня 2024 р.

Розробник Вячеслав ШЕВЧУК

Програма обговорена на засіданні циклової комісії загальноосвітніх дисциплін і дисциплін загальної підготовки

Протокол від 20.08.2024 року № 1

Голова циклової комісії Світлана ФЕДЧИК

Схвалено Педагогічною радою ВСП «Рожищенський фаховий коледж ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького»

Протокол від 22.08.2024 року № 10

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	21 Ветеринарія
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина
Освітньо-професійна програма	Ветеринарна медицина
Характеристика освітнього компонента	
Статус	обов'язковий компонент
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів ЄКТС	3
Курсова робота (проект)	–
Форма оцінювання	залік
Форма навчання	денна
Рік підготовки	3 роки 10 місяців
Семестр	I
Аудиторні години	34
Лекції	18
Практичні заняття	8
Лабораторні заняття	–
Семінарські заняття	8
Самостійна робота	56

Примітка: співвідношення кількості годин (у відсотках):

аудиторних занять - 38 %

самостійна робота - 62 %

2. МЕТА ОК, ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Метою вивчення освітнього компонента Основи правознавства є розуміння здобувачами освіти Конституції та чинного законодавства України, закономірностей побудови правової держави, формування високого рівня правової освіти та правової культури, вміння тлумачити і правильно застосовувати нормативно-правові акти в практичній діяльності, грамотно оцінювати юридичні факти.

Предметом вивчення освітнього компонента Основи правознавства є вивчення державно-правової дійсності, а саме: закономірностей права, нормативно-юридичного змісту правової норми, юридичної техніки, засобів і прийомів правової роботи.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є ознайомлення здобувачів освіти з основними положеннями права, підвищення рівня правової свідомості і правової культури здобувачів освіти, вироблення вмінь і навичок користуватися правовими актами, юридичною літературою, подальшого використання законодавства в практичній роботі за обраною спеціальністю.

Передумови вивчення: підготовка в системі базової середньої освіти.

2.1. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (з ОПП розділу «Зміст підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання» з шифрами):

РН1 - Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами в у тому числі з професійних питань.

РН7 - Здійснювати пошук та аналіз інформації з різних джерел та володіти комп'ютерними програмами.

Компетентності

Загальні компетентності (з ОПП розділу «Перелік компетентностей випускника» з шифрами):

ЗК1 - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК2 - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК4 – Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК5 – Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК6 – Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

У результаті вивчення ОК Основи правознавства здобувач освіти повинен:

знати:

1. Правові поняття та терміни.
2. Структуру права і законодавства.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення правових відносин.
4. Поняття і ознаки правосвідомості та правової культури, правової поведінки та юридичної відповідальності.
5. Джерела чинного законодавства України.
6. Правила підготовки та застосування нормативно-правових актів в Україні.
7. Основи конституційного права України.
8. Органи державної влади та місцевого самоврядування в Україні та порядок їх формування.
9. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України.
10. Загальні положення основних галузей права України.

вміти:

1. Здійснювати правовий аналіз конкретних суспільних відносин та самостійно класифікувати їх відповідно до конкретної галузі права.
2. Володіти правовими поняттями і термінами та використовувати їх.
3. Орієнтуватися в сучасному правовому полі.
4. Правильно користуватися спеціальною літературою з різних галузей права України.
5. Застосовувати у практичній діяльності та повсякденному житті норми чинного законодавства.
6. Розробляти проекти договорів, інших актів і документів.
7. Грамотно оцінювати юридичні факти, аналізувати сучасні проблеми розвитку суспільства і виробляти власну життєву позицію.

3. ОБСЯГ ТА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА

Форма навчання
Підсумкова форма контролю

денна
залік

№ теми	Назва розділу	Кредити ЄКТС	Кількість годин							
			Разом	Самостійна робота	Навчальні заняття					
					Всього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Основи конституційного, адміністративного, цивільного та сімейного права		48	30	18	10	4	4		
2.	Основи господарського, трудового, кримінального та інших галузей права		42	26	16	8	4	4		
	Разом з ОК		90	56	34	18	8	8		

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Рекомендована література
I - семестр			
1	Основи теорії держави і права. Предмет і метод теорії держави і права. Наукові теорії виникнення держави. Поняття й ознаки держави. Поняття і класифікація функцій держави: внутрішні та зовнішні функції сучасної правової держави. Поняття і структура форми держави. Поняття права. Функції та ознаки права. Джерела права.	2	[1] с. 8 - 15
2	Засади конституційного права України. Поняття конституційного права. Джерела конституційного права. Конституція України – Основний Закон суспільства та держави. Засади конституційного ладу України. Поняття та форми здійснення народного суверенітету. Поняття та види референдумів. Виборче право та виборча система в Україні. Територіальний устрій України. Автономна Республіка Крим.	2	[1] с. 74 - 76
3	Загальні основи адміністративного права. Поняття та принципи адміністративного права України. Джерела адміністративного права. Загальна характеристика Адміністративного кодексу України. Адміністративні правовідносини. Суб'єкти адміністративного права. Поняття та ознаки адміністративних правопорушень. Адміністративна відповідальність.	2	[1] с. 94 - 99, 102 - 105
4	Загальні основи цивільного права. Поняття цивільного права і цивільних правовідносин. Цивільне законодавство України. Учасники цивільних відносин. Поняття, види та признаки юридичної особи. Поняття і загальна характеристика цивільної правоздатності та цивільної дієздатності. Правочини, їх види і форми. Умови дійсності правочину. Захист цивільних прав. Позовна давність, її поняття. Загальна та спеціальна позовна давність. Зміна тривалості, обчислення та початок перебігу позовної давності.	2	[1] с. 134 - 137

5	Основи сімейного права в Україні. Поняття та предмет сімейного права України. Поняття сім'ї та шлюбу. Підстави, умови та порядок укладення шлюбу. Шлюбний контракт. Права та обов'язки подружжя.	2	[1] с. 149 - 154
6	Загальні засади трудового права України. Поняття та принципи трудового права України. Джерела трудового права. Трудові правовідносини. Суб'єкти трудового права. Колективний договір: поняття, зміст. Трудовий договір: поняття, сторони, умови укладення, зміст, види трудового договору. Контракт – особлива форма трудового договору. Порядок прийняття на роботу. Випробування при прийнятті на роботу. Підстави припинення трудового договору. Порядок припинення трудового договору: з ініціативи працівника, з ініціативи власника або уповноваженого ним органу.	2	[1] с. 162 - 171
7	Правові основи соціального захисту населення в Україні. Поняття права соціального захисту та соціального забезпечення. Джерела права соціального забезпечення. Соціальні гарантії. Державна соціальна підтримка сім'ї, материнства, дитинства, інших категорій громадян. Соціальне страхування. Види пенсій за законодавством України.	2	[3] с. 133 - 139
8	Загальні основи фінансового права. Фінансова діяльність та фінансове право України. Бюджетне право і бюджетна система. Бюджетний процес.	2	[2] с. 48 - 58
9	Основи кримінального права України. Поняття кримінального права. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Поняття злочину та його ознаки. Склад злочину. Стадії скоєння злочину. Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння: необхідна оборона, крайня необхідність. Співучасть у злочині. Поняття кримінальної відповідальності.	2	[1] с. 112 - 126
Разом за I - семестр		18	
Разом		18	

4.2. Теми практичних (лабораторних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форми та засоби контролю	Рекомендована література
I - семестр				
1	Організація державної влади в Україні. Загальна характеристика систем органів державної влади. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади. Конституційно-правовий статус Президента України. Кабінет Міністрів України – Уряд України. Інші органи виконавчої влади в Україні.	2	усне опитування за контрольним и запитаннями, тестування	[1] с. 82 - 91
2	Порядок укладення правочинів. Правочин, договір, зобов'язання. Їх види, особливості вчинення і оформлення.	2	письмове опитування, тестування	[2] с. 188 - 197
3	Основи спадкового права. Поняття спадкового права. Склад спадщини. Спадкування по закону. П'ять черг спадкоємців. Спадкування по заповіту. Прийняття спадщини, строки прийняття. Відмова від прийняття спадщини Право на обов'язкову частку спадщини.	2	усне опитування за контрольним и запитаннями	[1] с. 141 - 144
4	Основи сімейного права України. Сутність шлюбу. Порядок та умови укладання шлюбу. Порядок укладання шлюбного договору. Особисті немайнові та майнові права, обов'язки подружжя, батьків і дітей.	2	письмове опитування, тестування	[1] с. 149 - 154
5	Законодавство України про трудовий договір і трудові спори. Порядок укладення трудового договору. Звільнення з роботи за ініціативою працівника, власника підприємства. Порядок вирішення трудових спорів.	2	письмове опитування, тестування	[2] с. 223 - 242, 248 - 254
6	Основи господарського права України. Поняття господарського права та господарських правовідносин. Господарська діяльність. Господарське законодавство.	2	усне опитування за контрольним и	[1] с. 186 - 217

	Підприємництво. Суб'єкти господарювання. Господарське зобов'язання. Господарський договір. Господарсько-правова відповідальність.		запитаннями	
7	Українське кримінальне законодавство. Злочин. Ознаки та види злочинів. Підстави кримінальної відповідальності. Види кримінальних покарань.	2	письмове опитування, тестування	[1] с. 112 - 126
8	Основи правоохоронної діяльності в Україні. Поняття і система правоохоронних органів. Органи прокуратури в Україні. Завдання і функції поліції. Служба безпеки України, адвокатура, судова система.	2	усне опитування за контрольним и запитаннями	[3] с. 244 - 254
Разом за I - семестр		16		
Разом		16		

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Рекомендована література
I - семестр			
1	Поняття та структура правових відносин. Правові відносини, загальна характеристика. Об'єкти та суб'єкти правових відносин. Поняття норм права. Система права та її основні ознаки. Загальна характеристика основних галузей права України.	2	[3] с. 20 - 22
2	Правопорушення та юридична відповідальність. Правомірна поведінка. Законність та правопорядок. Правопорушення: поняття, види склад. Юридична відповідальність: поняття і ознаки. Поняття правової поведінки.	2	[3] с. 22 - 25
3	Основи правового статусу громадян України. Конституційно-правовий статус людини і громадянина, громадянство в Україні. Підстави набуття, припинення та втрати громадянства України.	2	[1] с. 76 - 78
4	Права, свободи та обов'язки громадян України. Конституційні права та свободи людини і громадянина. Конституційні обов'язки людини та громадянина в Україні.	2	[1] с. 78 - 82
5	Судова система України. Конституційний Суд України. Суди загальної юрисдикції.	2	[3] с. 234 - 243

	Спеціалізовані суди в Україні.		
6	Місцеве самоврядування в Україні. Поняття та структура місцевого самоврядування. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні.	2	[3] с. 77 - 83
7	Порядок притягнення до адміністративної відповідальності. Адміністративний процес. Адміністративне судочинство. Види адміністративних стягнень.	2	[1] с. 105 - 107
8	Державна служба в Україні. Державні службовці. Правовий статус та класифікація. Форми і методи державного управління. Поняття і класифікація актів управління.	2	[1] с. 99 - 102
9	Зобов'язальне право. Поняття та види зобов'язань. Підстави виникнення і припинення. Договір як основна підстава виникнення зобов'язань. Способи забезпечення виконання зобов'язань.	2	[2] с. 188 - 195
10	Цивільно-правова відповідальність. Поняття цивільно-правової відповідальності, її види. Особливості цивільно-правової відповідальності неповнолітніх.	2	[2] с. 176 - 182
11	Право власності. Поняття та форми власності в Україні. Суб'єкти права власності. Способи набуття та припинення права власності. Захист права власності. Поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Особисті немайнові права громадян та їх захист. Майнові права громадян і юридичних осіб.	2	[1] с. 137 - 141
12	Припинення і розірвання шлюбу. Розірвання шлюбу. Спрощений та судовий порядок розірвання шлюбу, їх особливості.	2	[2] с. 277
13	Визнання шлюбу недійсним. Поняття недійсності шлюбу. Умови визнання шлюбу недійсним.	2	[2] с. 277
14	Права та обов'язки батьків і дітей. Особисті і майнові права та обов'язки батьків і дітей.	2	[1] с. 154 - 158
15	Влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Позбавлення батьківських прав. Опіка, піклування, усиновлення, патронат	2	[2] с. 278 - 284
16	Трудова дисципліна. Поняття трудової дисципліни. Правила внутрішнього трудового	2	[1] с. 177 - 180

	розпорядку. Види дисциплінарних стягнень. Матеріальна відповідальність.		
17	Трудові спори. Індивідуальні й колективні трудові спори, порядок їх розгляду.	2	[1] с. 180 - 181
18	Робочий час. Робочий час і його види. Скорочений та неповний робочий час. Робочий час неповнолітніх.	2	[1] с. 171 - 173
19	Час відпочинку. Час відпочинку: поняття і види. Час відпочинку неповнолітніх. Відпустки, їх види. Порядок надання відпусток.	2	[1] с. 173 - 177
20	Основи екологічного права України. Поняття екологічного права. Законодавство про охорону навколишнього природного середовища. Екологічні права й обов'язки громадян. Правове регулювання використання природних ресурсів. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні. Природо-заповідний фонд. Червона книга. Правова охорона атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.	2	[3] с. 191 - 194, 209 - 218
21	Основи аграрного права. Поняття аграрного права. Джерела аграрного права. Поняття, види, зміст аграрних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти аграрних правовідносин. Правове становище аграрних підприємств кооперативного типу, фермерського господарства, особистого селянського господарства, державних сільськогосподарських підприємств.	2	[4] с. 387 - 396
22	Основи земельного права України. Поняття та джерела земельного права. Види земель та їх правовий статус. Суб'єкти земельного права. Право власності на землю. Право землекористування. Приватизація земельних ділянок. Оренда земель. Права та обов'язки землекористувачів. Порядок вирішення земельних спорів. Відповідальність за порушення земельного законодавства.	2	[3] с. 290 - 307
23	Податкове право України. Система оподаткування. Платники податків. Поняття податку. Види податків та зборів. Податок з доходів фізичних осіб.	2	[3] с. 58 - 75
24	Законодавство України про банки та банківську діяльність. Банки та банківська	2	[3] с. 76 - 82

	діяльність. Види банків.		
25	Кримінальне покарання та його види. Поняття кримінального покарання. Система і види покарань: основні, додаткові, покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.	2	[1] с. 331 - 339
26	Призначення покарання та звільнення від покарання. Призначення покарання. Обтяжуючі та пом'якшуючі обставини. Підстави для звільнення від кримінального покарання.	2	[2] с. 103 - 105
27	Відповідальність за окремі види кримінальних правопорушень. Злочини проти основ національної безпеки. Злочини проти власності. Злочини проти особи. Злочини проти громадської безпеки. Інші види злочинів.	2	[2] с. 105 - 117
28	Нотаріат в Україні. Нотаріат. Види нотаріальних дій.	2	[3] с. 254 - 255
Разом за I - семестр		56	
Разом		56	

5. ВИДИ ЗАНЯТЬ, МЕТОДИ І ФОРМИ НАВЧАННЯ

Форми організації освітнього процесу: навчальні заняття (лекції, практичні заняття), самостійна робота, консультації, індивідуальні завдання, дистанційне навчання.

Освітні технології: традиційні, інтерактивні, інформаційно-комунікативні.

6. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань та вмінь:

- поточний контроль за темами і змістовими модулями;
- залік (I семестр).

Поточний контроль проводиться викладачами на аудиторних заняттях усіх видів. Основною метою поточного контролю є перевірка рівня підготовки здобувачів освіти до виконання конкретних завдань; проміжний контроль має на меті оцінити знання, вміння та практичні навички, набуті унаслідок засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини освітнього компонента (навчальної дисципліни/інтегрованого курсу). Основним завданням як поточного, так і проміжного контролю є забезпечення зв'язку між викладачами та здобувачами освіти в процесі навчання, управління навчальною мотивацією.

Поточний контроль може проводитись в усній формі під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Результати поточного контролю (поточна успішність) з освітнього компонента є базовою інформацією під час проведення заліку.

Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи здобувача освіти протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;

- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання завдань поточного контролю;
- виконання завдань самостійної роботи здобувачем освіти.

Поточний контроль рівня знань **може проводитись як:**

- 1) усне опитування за контрольними запитаннями;
- 2) виконання практичних вправ і завдань;
- 3) письмовий контроль (контрольна робота за варіантами або тестування).

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному етапі здобуття освітньо-професійного ступеня та/або на завершальних етапах.

Підсумковий контроль **може проводитись**:

- в письмовій та/або усній формах
- з використанням комп'ютерних технологій.

Формою підсумкового контролю є семестровий контроль рівня знань, умінь, навичок здобувачів освіти. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку освітнього компонента щодо обсягу навчального матеріалу, визначеного програмою ОК Основи правознавства. Здобувач освіти вважається допущеним до семестрового контролю заліку з ОК Основи правознавства, якщо він (здобувач) виконав усі види робіт, передбачені програмою. Семестровий залік полягає в оцінюванні засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу на підставі виконання ним (здобувачем) усіх видів робіт і не передбачає обов'язкової присутності здобувача освіти.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти

Оцінка за чотирибальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5	Відмінно	Здобувач освіти демонструє систематичне та глибоке знання матеріалу в обсязі матеріалу лекцій, практичних, семінарських занять, матеріалів, рекомендованих для самостійної роботи, а також додаткової літератури. Демонструє вміння аналізувати інформацію.
4	Добре	Здобувач освіти виявляє належне знання навчальної програми курсу, виконує усі завдання, але при цьому допустив незначні помилки і мав невеликі недоліки. Як правило, оцінка «добре» ставиться здобувачам освіти, які показали систематичний характер знань з дисципліни, уміння аналізувати факти й події.
3	Задовільно	Здобувач освіти має знання основного матеріалу навчальної програми курсу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і професійної діяльності. На заняттях поводить себе пасивно, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
2	Незадовільно	Здобувач освіти не зміг показати необхідний рівень знань для подальшого навчання, допустив значні помилки або взагалі не виконав завдання

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Правознавство : Навч. посіб. Для студентів педагогічних спеціальностей / За ред. Д.В. Каменського, В.О. Мирошніченка. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. 288 с.
2. Васильків І.Д. Правознавство : підручник для 11 класу. – Тернопіль : Астон, 2019. 312 с.
3. Громчевська Н.В. Основи правознавства. – Немішаєво : НМЦ, 2005. 292 с.
4. Воронянський О.В., Борисов Г.В. Основи правознавства. – Харків : Парус, 2005. 368 с.

Додаткова :

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. № 8073-Х. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
3. Цивільний кодекс України:Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n3927>
4. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971. № 322- VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. Офіційний текст. – (станом на 1 січня 2022). – К., 2013.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341- III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
7. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003. № 436- IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
8. Велика юридична енциклопедія / уклад. М.Р. Гнатюк. – Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2011. 416 с.
9. Наровлянський О.Д. Правознавство : Підручн. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень). – Київ : Грамота, 2010. 232 с.
10. Ратушняк С.П. Правознавство : навчальний посібник для 10-11 кл. : У 2 ч. – Ч.1. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 432 с.
11. Ратушняк С.П. Правознавство : навчальний посібник для 10-11 кл. : У 2 ч. – Ч.2. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. 400 с.
12. Шпиталенко Г.А., Шпиталенко Р.Б. Основи правознавства : Навч. посібник / За заг. ред. І.П. Лаврінчук. – Київ : Каравела, 2004. 376 с.

Інформаційні ресурси:

1. Верховна Рада України – [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. Президент України – <http:// www.president. gov.ua>
3. Кабінет Міністрів України – <http:// www.kmu. gov.ua>
4. Конституційний суд України – <http:// www.ccu. gov.ua>
5. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – <http:// www.ombudsman. gov.ua>